

Kazimierz Kraj
Brunon Hołyst
Terroryzm

[t. 1 i 2, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis Sp. z o.o.,
Warszawa 2009, 2082 s. + 6 nlb.]

Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis Sp. z o.o. w 2009 r. wydało monumentalne dzieło profesora Brunona Hołysta pt. *Terroryzm*. Profesor zwyczajny dr hab. nauk prawnych Brunon Hołyst jest uznanym autorytetem w dziedzinie kryminalistyki, kryminologii, profilaktyki społecznej, suicydologii, wiktymologii oraz terroryzmu. Redaktor drugiego wydania *Wielkiej encyklopedii prawa*. Jednym z jego uczniów, wypromowanym doktorem, był generał Marek Papała. Autor wielu książek, jak np. *Kryminologia*, *Psychologia kryminalistyczna* czy *Socjologia kryminalistyczna*.

Monografia ta jest niewątpliwie najobszerniejszym dziełem na temat terroryzmu w naukowej literaturze polskiej. Jak przypuszczam, trudno byłoby znaleźć jej odpowiednik w publikacjach naukowych na ten temat wydanych na całym świecie.

Dzieło liczy łącznie 2088 stron i zostało wydane w dwóch tomach. Książka składa się z dwunastu części podzielonych na dziewięćdziesiąt rozdziałów, ankiety o terrorystach, tabeli i wykresów, konwencji i ustaw, kalendarium aktów terrorystycznych, broni masowej zagłady wykorzystywanych przez Al-Kaidę, literatury uzupełniającej oraz słowa wstępnego.

Część pierwsza książki została poświęcona pojęciu terroryzmu, jego historycznym aspektom, klasyfikacji terroryzmu, terroryzmowi jako zbrodni oraz wzbudzaniu strachu jako istocie działań terrorystycznych.

W części drugiej autor zajmuje się metodologią badań terroryzmu (socjologia kryminalistyczna), cechami swoistymi działalności terrorystycznej, motywacjami terrorystów oraz cechami biografii terrorystów, ich wzorcami osobowymi.

Trzecia część książki zajmuje się szerokim spektrum uwarunkowań działalności terrorystycznej. Zaliczone do nich zostały uwarunkowania geopolityczne, tendencje separatystyczne, wyznawane ideologie, wyznaczniki społeczne i ekonomiczne, kulturowe, religijne i filozoficzne korzenie terroryzmu.

Część czwarta stanowi charakterystykę 43 organizacji terrorystycznych, w tym największych i najbardziej znanych na świecie. Autor zajmuje się również ekoterroryzmem i terrorystycznymi grupami antyglobalistycznymi.

Ostatnie trzy części pierwszego tomu kolejno przedstawiają sprawców zamachów terrorystycznych, ich osobowość, cechy psychiki terrorystów, kobiety terrorystki i terrorystów samobójców. Następnie autor odkrywa przed nami *modus operandi* terrorystów, edukację terrorystyczną, jej finansowanie, polityczne aspekty działalności terrorystycznej, używaną broń (atomowa, biologiczna, chemiczna) i stosowane przez terrorystów materiały wybuchowe. Zajmuje się cyberterroryzmem oraz wykorzystaniem kryptografii przez terrorystów i wynikającymi stąd zagrożeniami.

Siódma część książki zajmuje się ofiarami terroryzmu, zarówno bezpośrednimi, jak i pośrednimi, zaburzeniami pourazowymi u ofiar zamachów oraz ludobójstwem terrorystycznym.

Drugi tom książki otwiera część ósma poświęcona ustawodawstwu antyterrorystycznemu, w wydaniu międzynarodowym, uregulowaniom UE i Polski oraz wybranych państw świata.

Część dziewiąta koncentruje się na strategiach walki z terroryzmem. Omówiony został prakseologiczny wymiar tej walki, strategie walki przyjęte w Unii Europejskiej, kryminalistyczne metody ujawniania przekazów kryptograficznych, sposoby wykrywania materiałów wybuchowych, negocjacje z terrorystami w sprawie zakładników. Autor zajął się także problematyką przesłuchiwania terrorystów oraz osób podejrzanych o działalność terrorystyczną, a także ich ofiar.

W kolejnej, dziesiątej (liczącej prawie 300 stron) części dzieła profesor Brunon Hołyst zajmuje się jednostkami kontrterrorystycznymi na świecie, ich wyposażeniem, selekcją i wyszkoleniem kadr. W Polsce zaliczył do nich oprócz JW. 2305 Grom, 1 Pułk Specjalny Komandosów, pododdziały antyterrorystyczne policji, plutony specjalne Straży Granicznej oraz Formozę. Zajął się także charakterystyką polskiego Centrum Antyterrorystycznego oraz innych służb specjalnych (ABW, AW, SKW, SWW). W rozdziale omówione zostały jednostki kontrterrorystyczne z 77 państw świata.

Przedostatnią część pracy autor poświęcił systemom zapobiegania terroryzmowi tak w makro, jak i mikroskali, prewencji terroryzmu biologicznego, elektronicznym i mechanicznym systemom przeciwdziałania atakom terrorystycznym. W jednym z rozdziałów omówił metody zapobiegania terroryzmowi w USA. Trzy ostatnie rozdziały poświęcił planowaniu obrony przed terroryzmem, scenariuszom antyterrorystycznym oraz postępowaniu z terroryzmem po zamachach z 11 września 2001 r.

Ostatnia, dwunasta część książki, jest sprawozdaniem z ogólnopolskich badań opinii mieszkańców wsi na temat terroryzmu.

Uzupełnieniem dzieła są ankieta o terrorystach, tabele i wykresy powstałe w wyniku przeprowadzonego badania socjologicznego na temat terrorystów. Bardzo war-

tościowym dopełnieniem książki są przytoczone w niej konwencje i ustawy związane ze zwalczaniem terroryzmu. Doskonale źródło informacji stanowi kalendarium aktów terrorystycznych z lat 1945–2008 oraz załącznik dotyczący prób pozyskania broni masowej zagłady przez Al-Kaidę. Cenny jest zamieszczony spis literatury uzupełniającej.

Książka została wydana w doskonałej szacie graficznej i dobrze przygotowana pod względem redakcyjnym. Cennym zabiegiem autorskim i redaktorskim jest zastosowanie w treści okienek problemowych uzupełniających naszą wiedzę, a jednocześnie przerywających monotonię studiowania tak obszernego opracowania. Książka profesora Brunona Hołysta ukazuje nam szerokie zainteresowania autora, jego wielką erudycję i interdyscyplinarną wiedzę. Jak napisał sam autor w *Słowie wstępnym* „wydanie nowego opracowania jest związane z pewnym ryzykiem intelektualnym. Wielu ekspertów różnie oceni tę pracę tylko z punktu widzenia swojej specjalności. Jednakże duży wysiłek intelektualny i emocjonalny autora powinien sprawić, aby zalety pracy neutralizowały jej braki”.

Podstawowa wartość książki polega na przekazaniu czytelnikowi ogromnego zasobu wiedzy na temat tak skomplikowanego i żywotnego fenomenu, jakim jest współczesny terroryzm. Ponieważ autorem jest uznany prawnik, to część poświęcona ustawodawstwu antyterrorystycznemu powinna być dużo obszerniejsza, np. kosztem charakterystyki jednostek kontrterrorystycznych na świecie.

Z nieznanym piszącemu te słowa przyczyn autor pobieżnie omówił ustawodawstwo antyterrorystyczne, szczególnie w wymiarze dotyczącym innych państw. Przedstawione informacje dotyczyły sześciu państw Europy Zachodniej i Irlandii Północnej. Wielka szkoda, że autor nie zajął się także Europą Wschodnią, ustawodawstwem rosyjskim czy innymi państwami WNP oraz osiągnięciami w dziedzinie tworzenia prawa przez Centrum Antyterrorystyczne WNP. Niekoniecznie w książce należało się zajmować metodami badawczymi właściwymi socjologii kryminalistycznej oraz przedstawieniem wyników badań socjologicznych na temat terroryzmu w opiniach mieszkańców polskiej wsi. Te dwa elementy wraz z ankietą o terrorystach, tabelami i wykresami z wyników badania, przy opracowaniu redakcyjnym mogłyby stanowić bardzo cenną pozycję książkową. Włączone do recenzowanej pracy są w mojej opinii utrudnieniem dla jej lektury.

Pewna powierzchowność wiedzy na temat jednostek kontrterrorystycznych (część dziesiąta książki) jest uwidoczniła np. przy charakterystyce rosyjskich jednostek specjalnych, co skutkuje takimi błędami, jak uważanie oddziału Zasłon¹ za powstały w czasach ZSRR. Oddział Zenit nie może wchodzić w skład jednostek antyterrorystycznych FSB FR, gdyż był to kryptonim jednej z formowanych doraźnie grup specjalnych walczących w Afganistanie (zob. Omega, Kaskad). Zabitym w szturmie pałacu Amina w Kabulu nie był płk. Bajerenow, a płk. Grigorij Bojarinow, legendarny wykładowca Kursów Doskonalenia Kadr Oficerskich KGB (szkolenie dywersyjno-sabotażowe).

Również rozdział LXXXIV części jedenastej powinien być opublikowany jako specjalistyczna pozycja, gdyż zawiera wiedzę niezbędną instytucjom zajmującym się technicznymi środkami zapewniania bezpieczeństwa (firmy ochroniarskie, straż bankowa

¹ Zasłon jest oddziałem dywersyjno-sabotażowym Służby Wywiadu Zagranicznego FR, sformowanym w zastępstwie utraconego Wympieła. Prawdopodobnie jest także szkolony do działań kontrterrorystycznych.

Kazimierz Kraj

itp.). W miejsce tego rozdziału warto by wprowadzić przegląd i analizę funkcjonujących systemów zwalczania terroryzmu nie tylko w Stanach Zjednoczonych, ale również w innych państwach.

Jak każda książka, *Terroryzm* jest dziełem autorskim i odzwierciedla subiektywny sposób myślenia piszącego o przedstawionym problemie.

Mimo że próba całościowego ogarnięcia tak skomplikowanego, zmiennego i rozwijającego się zjawiska społecznego, politycznego, religijnego czy militarnego, jakim jest współczesny terroryzm, nie jest w pełni satysfakcjonująca, to książka profesora B. Hołysta powinna znaleźć się w kanonie obowiązkowych lektur wszystkich naukowo oraz praktycznie zajmujących się tą problematyką.